

Jak se ochrana přírody promítne do nového programovacího období?

To zatím opravdu nevím. Jak jsem již uvedl, na jednu stranu považuji za špatné, když se z „programových“ peněz financují zákonné povinnosti státní správy. Tím myslím management v chráněných územích, financování lidí z technické asistence, kteří vykonávají i státní správu, a podobně. Na druhé straně již teď při přípravě koncepce, jak nastavit v novém programovacím období strukturu financování, vyvíjíme maximální úsilí, aby prostředky na projekty, které zlepší naše životní prostředí, byly v dostatečném objemu.

Navzdory názvu dosavadní podoba agroenvironmentálních programů zatím

nedostatečně napomáhala ochraně přírody. Chystá vaše ministerstvo ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství nějakou změnu i s ohledem na úsporná opatření?

S Ministerstvem zemědělství velmi intenzivně spolupracujeme na přípravě podoby agroenvironmentálních programů na příští programovací období. Snažíme se je podpořit a musím říci, že v resortu MZe pro to nacházím u kolegů náměstků pochopení. Tyto programové zdroje by měly být zacíleny na takové způsoby hospodaření, které jsou k přírodě vstřícné a zlepšují její stav, jenž v intenzivně obhospodařovaných částech naší republiky není vůbec dobrý.

Ještě odlehčující dotaz na závěr: V popisu práce máte i ochranu druhů ohrožených zvířat a rostlin. Jaká je vaše nejoblíbenější tuzemská rostlina a jaké zvíře?

To je stejná otázka, jako kdybyste se mne zeptala, které se svých tří dětí mám nejraději. Příroda mne fascinuje jako celek, kde jeden druh není lepší nebo horší, každý má svoji nezastupitelnou úlohu, které se, v některých případech, stále ještě snažíme porozumět. Obecně se lidem asi více líbí mořský orel kroužící nad labským kaňonem než kratochvílka. Nicméně z říše flóry se mi líbí jedle a z říše fauny mám oblíbeného rysa.

*Děkuji za rozhovor
Ptala se Karolína Šůlová*

Požár Bzenecké doubravy – šance pro přírodu

Jihomoravský kraj – Když se ve Strážnici na jihovýchodní Moravě 24. května letošního roku před čtvrtou hodinou ranní rozezněly hasičské sirény, někteří již tušili, že by mohlo hořet v lesním komplexu Bzenecká doubrava mezi Strážnicí a Bzencem. Měsíce předtím zde totiž panovalo nebývalé sucho.

Požár skutečně dosáhl obrovských rozměrů. Zasáhl plochu 160 ha, jeho hašení trvalo osm dní, podílelo se na něm celkem 208 jednotek požární ochrany (cca 1 600 hasičů), tři vrtulníky a tři letadla. Způsobil škodu vyčíslenou zatím na 28 mil. Kč. Z hospodářského hlediska jde nepochybně o velkou katastrofu, avšak z pohledu přírody se tato nešťastná událost jeví trochu jinak. Vyhořel uměle vysazený les, v němž převažuje borovice lesní. V podrostu roste třtina křovištní, která potlačuje růst dalších rostlin, takže o botanicky významné území nejde. Otázkou je, zda by se jím nemohlo stát a zda nevyužít požár jako odrazový můstek pro zvýšení biodiverzity celého území, které je v rámci soustavy Natura 2000 zařazeno mezi ptačí oblasti.

Český svaz ochránců přírody proto vyzval Krajský úřad Jihomoravského kraje, aby svolal jednání všech zainteresovaných stran, na kterém se bude řešit, jak dál naložit s vyhořelým lesem. Jednání se uskutečnilo 31. července 2012 v Bzenci za účasti širokého spektra zájmových stran. Sešli se na něm zástupci Krajského úřadu Jihomoravského kraje, státního podniku Lesy České republiky, starostové okolních obcí, zástupci Českého svazu ochránců přírody, Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, České společnosti ornitologické, Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti, Ústavu pro hospodář-

Obrovský požár zasáhl nebývale velkou plochu lesního komplexu Bzenecká doubrava.

Foto Archiv HZS Jihomoravského kraje

skou úpravu lesů a Hasičského záchranného sboru Jihomoravského kraje.

Představitelé jednotlivých organizací prodiskutovali své pohledy na řešení budoucnosti území. LČR jako vlastník Bzenecké doubravy, na jehož bedrech bude ležet obnova území, navrhly obnovit odumřelý lesní porost a podle platného lesního hospodářského plánu uplatnit výsadbu borovice, v některých místech i dub. ČSOP doporučil ponechat 10–15 ha souvislého vyhořelého porostu v jádru požáru samovolnému vývoji, zasažený porost kácet v průběhu let postup-

ně tak, jak bude odumírat, aby nevznikaly velké holiny, při těžbách ponechávat jednotlivé stojící mrtvé stromy či jejich torza, zvýšit v řádu jednotlivých procent zastoupení dubu, např. vytvořením pásů bezlesí, které mohou sloužit i jako protipožární ochrana. Starostové obcí jako zástupci občanů, kteří zde žijí, Doubravu navštěvují, ale zároveň jsou ohroženi i zdejšími pravidelnými požáry, doporučili zasažené území kácet postupně tak, jak bude odumírat, aby nedošlo ke změně mikroklimatu obcí a zvýšení prašnosti z písečných přesypů, do budoucna předcházet

požárům, respektive omezit jejich velikost. Rovněž zástupci AOPK ČR doporučili kácení lesa provádět postupně podle toho, jak bude odumírat, a v jádrovém území požáru ponechat bezzásahovou plochu o velikosti několika hektarů, na zbytku území jednotlivé stromy nebo jejich torza. Při zalesnění použít kromě borovice i dub. VÚLHM považuje případně bezzásahové území za vhodný modelový příklad přirozené obnovy borů po požáru, na nichž bude možné sledovat jeho další vývoj. ÚHÚL doporučil při diverzifikaci druhové skladby využít lesnické typologické mapy a sázet listnáče, resp. duby, na místa k tomu nejvhodnější, aby se co nejvíce snížila úmrtnost sazenic a zajistila perspektiva jejich následného hospodářského využití. Z pohledu zástupců HZB Jihomoravského kraje, kteří se inspirovali zkušenostmi z obdobné

oblasti v Braniborsku, by bylo vhodné vybudovat v Doubravě pozorovací věž (věže), kde bude instalován kamerový systém schopný automatické detekce požáru. Díky tomu se dá jeho rozsah omezit na rozlohu několika stovek metrů čtverečních.

Argumenty a požadavky, které na jednání zazněly, budou písemně předloženy Odboru životního prostředí Jihomoravského kraje, který je vyhodnotí a bude o nich dále jednat s vlastníkem Doubravy, tedy s LČR, a jednotlivými stranami, případně svolá další jednání. Bzenecké doubravě tak paradoxně díky požáru svitla naděje, že se podaří zvýšit druhovou rozmanitost i uvnitř lesního komplexu, a tento proces bude využit k získání nových poznatků lesnického a ochrannářského výzkumu.

Karel Kříž, Jan Willem Jongepier

Cena Igora Míchala pro architekta Jiřího Löwa

Praha – V červnu 2012 obdržel cenu Igora Míchala za významný přínos ochraně životního prostředí doc. Ing. arch. Jiří Löw. Oceněny byly především teoretické a metodologické práce architekta Löwa v oblasti územních systémů ekologické stability a krajinného rázu, jeho přínos při formování Programu rozvoje venkova, ale rovněž jeho celoživotní pedagogická činnost. Cenu jednou za pět let uděluje vědecká rada Fakulty životního prostředí ČZU, složená z interních členů i z významných externích odborníků z univerzit, AV ČR, výzkumných ústavů, ministerstev a AOPK ČR.

Cenu spolu s rektorem ČZU Jiřím Balíkem a děkanem FŽP Petrem Skleničkou předávala i manželka Igora Míchala. V odůvodnění udělení ceny prof. Sklenička vyzdvihl především územní systémy ekologické stability (ÚSES) jako výjimečný ekologický počín, který dokázal zachránit tisíce hodnotných lokalit před intenzivním rozvojem území v posledních dvaceti letech. Ocenil Löwovy zásluhy při formování metodických principů od 70. let a zdůraznil symboliku okamžiku, když Cenu Igora Míchala přebírá právě spoluautor knihy *Krajinný ráz*, poslední publikace, na které Igor Míchal pracoval. Jiří Löw poděkoval širokému kolektivu spoluautorů, kteří se na zpracování a prosazení ÚSES podíleli.

- ps -

Ing. arch. Jiří Löw (vlevo) převzal cenu z rukou děkana Fakulty životního prostředí ČZU Petra Skleničky (uprostřed).

Vyšlo v AOPK ČR

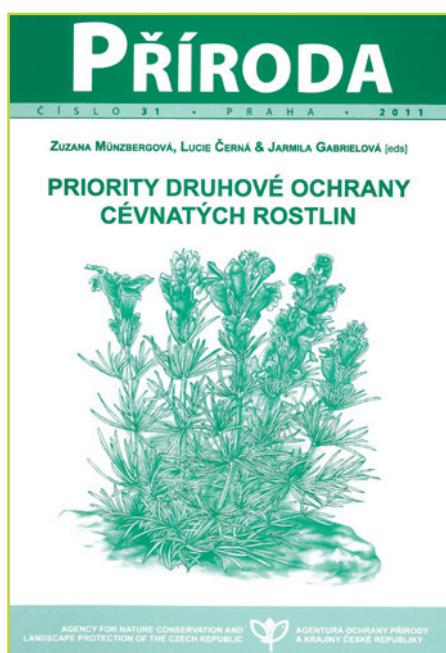
Příroda v mapách

Velkoformátová „mapová“ publikace představuje prostřednictvím graficky atraktivně řešených dvoustran významné zdroje dat o přírodě České republiky, které v rámci svých kompetencí shromažďuje a pravidelně aktualizuje AOPK ČR. Základním prvkem tematických kapitol jsou mapy, doplněné fotografiemi, grafy a tabulkami. Čtenář tak pohodlně získá základní představu o přírodních biotopech, druzích, jeskyních, zvláště chráněných územích, památných stromech, mezinárodní ochraně přírody a územním systémem ekologické stability. Součástí knihy jsou tzv. doprovodné kapitoly, v nichž čtenář najde potřebné informace, jak získat podklady o stavu přírody a krajiny, které jsou v péči AOPK ČR. Každý datový zdroj je opatřen webovým odkazem.

Hošek M., Škapec L. eds. (2012):
Příroda České republiky v mapách.
1.vydání. Praha: Agentura ochrany
přírody a krajiny ČR, 2012. 36 stran.
ISBN 978-80-87457-26-9.

- jb -

Další číslo sborníku *Příroda* shrnuje výsledky projektu „Priority druhové ochrany cévnatých rostlin,“ na jehož řešení se podílel Botanický ústav AV ČR, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Sdružení pro ochranu přírody střední Moravy Sagittaria. Projekt byl zaměřen na skupinu kriticky ohrožených druhů naší květeny (kategorie C1 dle červeného seznamu, PROCHÁZKA 2001) a sestával ze dvou hlavních částí – podrobné studie populační biologie a genetiky vybraných C1 druhů a ze shromáždění a vyhodnocení informací o biologii, ekologii a stanovištních nárocích C1 druhů, areálech jejich rozšíření, ohrožení v ostatních evropských zemích a o historickém a současném rozšíření v České republice. V první části sborníku jsou prezentovány výsledky studií na jednotlivých modelových druzích (pelyněk Pančičův, sleziník nepravý a hadcový, včelník rakouský, hořeček mnohotvarý český, hrachor hrachorovitý, popelivka sibiřská, kuříčky hercynská, krkonošská a hadcová, vstavač trojzubý, švihlík krutiklas, lněnka bezlistenná a mateřídouška vejčitá kraňská). Ve druhé části jsou publikovány studie zaměřené souhrnně na celou skupinu C1 druhů (jde o více jak 470 taxonů). Autoři se snaží zodpovědět otázku, jak se vzácné a ohrožené druhy odlišují svými biologickými a ekologickými vlastnostmi od hojných druhů. Dále ukazují, jaká je situace ohrožení našich C1 druhů v dalších evropských zemích a rovněž se zaměřují na změny v rozšíření C1 druhů v rámci České republiky, a na otázku, jestli tyto změny nějak souvisí s biologickými a ekologickými vlastnostmi studovaných druhů.

Příroda 31. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2012. 371 stran. SBN 978-80-87457-23-8.

- jg -

Úspěšnost repatriací u rostlin: všechno je jinak?

Repatriace, vysazování ohrožených planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů do vhodných lokalit v původním areálu rozšíření, odkud vymizeli, patří mezi tradiční a oblíbené způsoby druhové ochrany.

S. GODEFROIDOVÁ z bruselské Svobodné univerzity spolu s 19 spoluautory vyhodnotila úspěšnost 249 repatričních projektů planě rostoucích rostlin, náležejících k 172 druhům nebo poddruhům (*Biol. Conserv.*, 144, 672-682, 2011). Většina z nich se uskutečnila v Evropě, ale badatelé získali údaje i z ostatních kontinentů. Neomezili se při tom jen na vědeckou literaturu, ale prostřednictvím dotazníku získali řadu cenných, většinou nepublikovaných informací.

Zatímco výsledky uveřejněné v odborných časopisech uvádějí, že v 78 % případech rostliny na lokalitě, kde byly vysazeny, přežily, údaje poskytnuté terénními pracovníky oslovenými v dotazníkové akci hovoří pouze o třetinové úspěšnosti repatričních pokusů. Zdá se, že ochránáři biologové uveřejňují v odborném tisku přednostně výsledky úspěšných nebo alespoň částečně úspěšných repatriací.

Úspěšnost repatriací se liší i podle toho, v jaké fázi ji vyhodnocujeme. Jestliže nás zajímá pouze přežití jedinců, potom každý druhý pokus skončí zdárně. Na druhou stranu jen v 19 % vyhodnocených případech se ochránci přírody dočkali kvetení repatriovaných rostlin a pouze 16 % projektů skončilo produkcí plodů. Autoři upozorňují, že bychom měli vysazenou populaci sledovat nejméně deset let a mohli tak určit, zda již na lokalitě vznikla nová generace. V mnoha případech totiž repatriované rostliny mohou kvést a plodit, ale semena nevyklíčí nebo z nich se vyvíjející jedinci nedosáhnou velikosti dospělce. Právě vyhodnocení repatriací po poměrně krátké době

Kriticky ohrožený šafrán bělokvetý (Crocus albiflorus) byl v ČR vysazen i mimo původní areál rozšíření, který zahrnuje Šumavu a Novohradské hory. Foto Alois Pavlíčko

tak významně nadhodnocuje jejich úspěšnost. Tým vedený S. Godefroidovou současně připomíná, že zejména u neúspěšných repatriací schází potřebná dokumentace, která by umožnila určit, proč repatriace selhala.

Pravděpodobnost úspěchu repatriace taxonů planě rostoucí flóry se zvyšuje, pokud rostliny vysazujeme v chráněném území, místo dospělých rostlin či semen použijeme semenáče pocházející z různých populací a jestliže zvolenou lokalitu co nejvíce přizpůsobíme nárokům repatriovaného druhu na prostředí a zajistíme na ní žádoucí péči. Šance, že repatriaci vznikne životaschopná populace, vzroste, pokud známe genetickou proměnlivost cílového druhu nebo poddruhu. Pochopitelně platí, že čím více jedinců vysadíme, tím delší dobu přežívá nově vzniklá populace na novém stanovišti. Obvykle se doporučuje pro repatriční pokusy použít nejméně 50 jedinců.

Jan Plesník

Smutná zpráva pro ochranu přírody

Dne 26. srpna 2012 tragicky zahynul teprve jednatřicetiletý Jakub Kulíšek, první náměstek ministra životního prostředí, zodpovědný za ekonomiku a politiku životního prostředí. Jak uvedl ministr Tomáš Chalupa, Jakub byl spolehlivý a pracovitý manažer, rovný chlap, kterého si velmi vážil. Přestože byl do funkce jmenován teprve v září loňského roku, dokázal se rychle zorientovat v problematice životního prostředí a v nelehké ekonomické situaci hledat racionální řešení prospěšná resortu. S Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR úzce spolupracoval zejména na zabezpečení Operačního programu Životní prostředí. Vedle lidské tragédie v té nejobecnější podobě je to i velká ztráta pro fungování celého resortu životního prostředí.

Čest jeho památce!

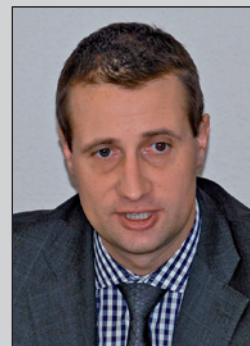

Foto Archiv MŽP